

POLİSİN KORUDUĞU İŞÇİLER

9 Mayıs 2021

Yıldırım Koç

Bugün bir işyerinde çocuk işçilerin çalıştığı tespit edilirse, polis olaya müdahale eder mi, bu çocuklar polise teslim edilip evlerine gönderilir mi?

Bugün gece çalışması yasak olan işçilerin çalıştırıldığı belirlenirse, bu çalışma polis eliyle engellenip, bu kişilerin “polis marifetile evlerine yollanması” sağlanabilir mi?

Hafta tatili veya Ulusal Bayram günü, kanuna aykırı olarak çalışan bir işyerinde “polis marifetile” çalışma durdurulabilir mi?

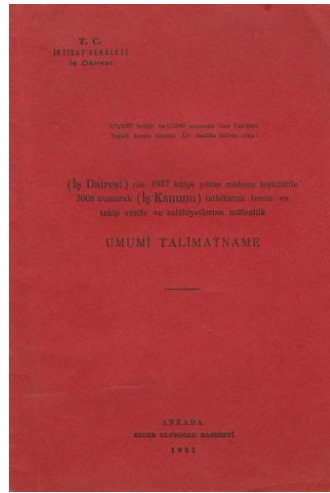
Belirlenmiş çalışma süresinden fazla çalıştırılan işçiler varsa, “polis müdahalesile o işçilerin çalışmaları tatil” ettirilebilir mi?

Doğum izninde olması gereken kadınların çalıştırılmakta olduğu belirlenirse, “kadınlar derhal işten menolunarak polise tevdiat evlerine gönderilir” mi? (tevdiat: emanet olarak vermek suretiyle)

Bugün bu soruların hepsine “HAYIR” yanıtı veriyoruz.

Ancak “REİSİCÜMHUR K.ATATÜRK” ve Bakanlar Kurulu’nun imzasıyla 3 Temmuz 1937 günü onaylanan “İş Dairesi’nin 1937 Bütçe Yılına Mahsus Teşkilâtile 3008 Numaralı İş Kanunu Tatbikatını Temin ve Takip Vazife ve Salâhiyetlerine Müteallik UMUMİ TALİMATNAME” ile bunların hepsi mümkündür.

Nedense gözden kaçarak, işçi sınıfı ve çalışma mevzuatı tarihlerinde hiç ele alınmamış olan bu UMUMİ TALİMATNAME’nin tam metninin yer aldığı 1937 yılında basılmış bir kitapçığı internet sitemin belgeler bölümünde (<https://www.yildirimkoc.com.tr/index.php?p=belgeler>) aynen yayınlıyorum. (<https://www.yildirimkoc.com.tr/urfile/1620226948b.pdf>)

T. C.
BAŞVEKÂLET
Kararlar Müdürlüğü
Sayı : 2/7030

KARARNAME

İş Dairesinin 1937 yılına mahsus teşkilâtile 3008 sayılı iş kanununun tatbikatını temin ve takip ve vazife ve salâhiyetlerine müteallik talimatname hükümünün 1/Ağustos/1937 tarihinden başlanıp ve İş Dairesinin 1937 bütçe yılına mahsus bağlı kadrosunun 1/Ağustos/1937 tarihinden müteber olmak üzere tasdik ve ajandası 1937 tarihine kadar geçecek müddet içinde haziran 937 ayına ait kadronun aynen tatbiki İktisat Vekilliğinin 14/6/1937 tarih ve 29346 sayılı tezkeresile yapılan teklifi ve Maliye Vekilliğinin 3/7/1937 tarih ve 3223 sayılı mütalaaimesi üzerine İera Vekilleri Heyetince 3/7/1937 tarihinde onanmıştır.

3/7/1937

REİSİCÜMHUR

K. ATATÜRK

Bz. V. İsmet İnönü	Ad. V. Ş. Sarıoğlu	M. M. V. K. Özalp	Da. V. V. S. Arkan
Ha. V. V. N. Menemencioğlu	Ma. V. F. Ağralı	Mf. V. S. Arkan	N. V. A. Çelinkaya
İk. V. C. Bayar	S. İ. M. V. V. R. Tarhan	G. İ. V. Rana Tarhan	Zr. V. Ş. Keser

BU KONU NİÇİN ÖNEMLİ?

Atatürk’ün kalkınma stratejisi başka ülkelerinkine benzemiyordu. Aralarında sosyalist ülkelerin de olduğu bazı ülkelerde, ekonomik kalkınma için gerekli kaynakların sağlanmasında işçi sınıfına yüklenilmiş, işçilerin çalışma koşullarının kötüleşmesi bile kabul edilerek, yatırım için kaynak yaratılmıştı.

Atatürk döneminde gerçekleşen yüksek oranlı ekonomik kalkınma sürecinde ise işçi sınıfı ezilmedi. Tam tersine, daha önce çeşitli kereler yazdığım gibi, işçi sınıfının en vasıflı/nitelikli kesimi, kamu kesiminde “memur” statüsünde istihdam edilerek, günün koşullarında çok iyi şartlarla çalıştırıldı.

Diğer işçilerin büyük bölümü için de 8.6.1936 gün ve 3008 sayılı İş Kanunu kabul edildi. Kanun 15.6.1936 günü yayımlandı ve 15.6.1937 tarihinde yürürlüğe girdi.

Bu Kanunun 99. maddesi şöyleydi: “Bu kanunun hükümlerinin tatbikatını temin ve takibe salâhiyettar makamlar veya memurlar tarafından lüzumu halinde vaki olacak talep üzerine, zabıta kuvvetleri, işbu makamlar veya memurların vazifelerini tam ve kâmil bir surette ifa etmeleri esbabını temin eylemekle mükelleftirler.”

Diğer bir deyişle, kanunun uygulatılmasında zabıta görevliydi.

İŞVERENLERİN KANUNU İHLAL EDEN UYGULAMALARINI POLİS ENGELLEMEKLE GÖREVLİ

Bu Kanunun uygulanmasına ilişkin UMUMİ TALİMATNAME’de de, bu konuda polisin derhal müdahale edip kanunu uygulaması gerektiği belirtiliyordu.

Tam metni internet sitemde bulunan UMUMİ TALİMATNAME’nin bazı maddelerini aşağıda veriyorum:

M.16/a: “Her hangi bir işyerindeki kadın işçilerden gebe olanlar hakkında İş Kanununun 25inci maddesinin birinci bendi mucibince doğumdan evvel üç ve doğumdan sonra yine üç haftalık (veyahut hekim raporuna müsteniden iki defa altışar haftalık) çalışmadan memnuiyet hükmü hilâfına olarak, işbu mecbur mezuniyet devrelerinde çalıştırılmakta bulunduğu görülen **kadınlar derhal işten menolunarak polise tevdiat evlerine gönderilirler.**”

M.16/b: “İş Kanununun 35inci maddesinin a, b, c fıkraların hükümlerinden her hangi birine göre tesbit edilmiş olan iş müddetlerinden fazla müddetle işçi çalıştırdığı sabit olan işyerlerinde derhal **polis müdahalesile o işçilerin çalışmaları tatil ettirilir.**”

M.16/d: “Hafta tatili veya ulusal bayramlar kanunları hükümlerine alelittlak mugayir surette işletildiği görülen işyerlerinde derhal **polis marifetile işler tatil ettirilir.** Bunun gibi, İş Kanununun 44üncü maddesi mucibince, İktisat Vekaleti tarafından hafta tatili veya ulusal bayramlar kanunlarının şumulüne ithal edilmiş olan işyerlerinde, bu kanunlar hükmünce kapalı bulunması lazım gelen gün ve zamanlarda çalıştırılan işçiler derhal **polis müdahalesile işlemekten menolunurlar.**”

M.16/e: “1593 numaralı Umumi Hıfzıssıhha Kanununun 173üncü maddesindeki yasağa muhalif olarak 12’den aşağı yaşta çocukların çalıştırıldığı görülen işyerlerinde bu **çocuklar işten derhal menolunarak polis marifetile evlerine gönderilirler.**”

M.16/f: “İş Kanununun 48inci maddesi hükmündeki yasağa muhalif olarak her hangi bir işyerinde, (mektepteki ders saatleri de hesaba katılmak suretile) günde sekiz saatten fazla çalıştırıldığı görülen ve 12 yaş ile 16 yaş arasında bulunan **çocuklar derhal işten menolunarak polise tevdiat evlerine gönderilirler.**”

M.16/g: “İş Kanununun 43üncü maddesinin birinci bendi ile Umumi Hıfzıssıhha Kanununun 174üncü maddesi hükmü mucibince 12 yaş ile 16 yaş arasındaki çocukların her hangi bir gün saat 20’den sonra çalıştırıldıkları görülen işyerlerinde bu **çocuklar derhal işlemekten menolunarak polis marifetile evlerine yollanırlar.**”

M.16/i: “İş Kanununun 50nci maddesinin 2nci bendi mucibinde 16’dan yukarı yaştaki kız ve kadın işçilerin geceleyin (yani saat 20’den sonra) çalıştırılmalarına İktisat Vekaleti tarafından izin verilmiş olan işyerlerinde bu yaştan küçük olmalarına rağmen işletilen **kız ve kadınlar derhal işlemekten menolunarak polis marifetile evlerine gönderilirler.** Kezalik yukarıda yazılmış olduğu veçhile İktisat Vekaletinden izin almaksızın geceleyin her hangi bir yaşta kız ve kadın işçi çalıştırıldığı görülen işyerlerinde bu **kız ve kadınlar derhal işlemekten menolunarak polis marifetile evlerine gönderilirler.**”

1937 yılında polis, işçilerin işverenler tarafından kanuna aykırı bir biçimde çalıştırılmalarına engel olmak ve işçileri evlerine göndermekle görevliydi. Atatürk’ün Türkiye’sinde işçi ezilmiyordu; polisin görevi, işverene karşı işçiyi korumaktı.